

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ:

1. ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΈΘΝΟΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

(α): Εισαγωγή και Ιστορικό Πλαίσιο

2. ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΈΘΝΟΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

(β): Σύγχρονες Προκλήσεις

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Heywood Andrew, Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή, 5η εκδ., Εκδόσεις Κριτική Α.Ε., Αθήνα, 2013.

-Baylis J., Smith S., Owens P. (επ.), Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής. Μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις, 8η εκδ., Επίκεντρο, Αθήνα, 2024

A. ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΈΘΝΟΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

(α): Εισαγωγή και Ιστορικό Πλαίσιο

1. Ο ρόλος της θρησκείας στις Διεθνείς Σχέσεις

α. Αρχαιότητα

Αρχαία Ελλάδα: αμφικτιονίες: Αμφικτιονία των Δελφών, 8^{ος} αι. π.Χ.,

β. Χριστιανισμός και Ισλάμ

-Βυζάντιο: διπλωματικό σώμα, "διαίρει και βασίλευε"

-Δύση: ο ρόλος της Καθολικής εκκλησίας, δόγμα για τον δίκαιο πόλεμο (Άγιος Αυγουστίνος, Θωμάς Ακινάτης)

-Ισλάμ: *ούμμα* ή κοινότητα των πιστών, ο οίκος των πιστών και ο οίκος των απίστων
Υποχρέωση jihad, εξαίρεση των «λαών της Βίβλου»

Συνθήκη μεταξύ του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς και του Φραγκίσκου του Α' της Γαλλίας εναντίον των Αψβούργων, το 1535.

γ. Από το Μεσαίωνα προς την Ειρήνη της Βεστφαλίας

Η Μεταρρύθμιση (16ος αιώνας)

Τριακονταετής Πόλεμος (1618-48) και Ειρήνη της Βεστφαλίας (1648)

Ανάδυση της σύγχρονης διεθνούς κοινωνίας: *Κρατική κυριαρχία, Νομική ισότητα, Αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών*

δ. Από τη Γαλλική Επανάσταση στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο

Γαλλική Επανάσταση: εθνική κυριαρχία και αυτοδιάθεση

Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία

ε. Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο: ίδρυση ΚτΕ, προστασία μειονοτήτων

στ. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο: Ίδρυση ΟΗΕ, ανθρώπινα δικαιώματα

ζ. Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο:

Το «τέλος της ιστορίας» (Francis Fukuyama)

Η «σύγκρουση των πολιτισμών» (Samuel Huntingdon)

Ο «πόλεμος κατά της τρομοκρατίας»

2. Κράτος, έθνος και ταυτότητες

α. Εισαγωγή:

Εμφάνιση και εξέλιξη του νεότερου κράτους

14ος-15ος αιώνας, τέλος της φεουδαρχικής κοινωνίας

20ος αιώνας: δημιουργία διεθνών θεσμών συνεργασίας

παγκοσμιοποίηση= κατάργηση τού σύγχρονου κράτους;

Έθνος

Κράτη εθνικά ομοιογενή/ κράτη πολυεθνικά, έθνη που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη

Έθνος; αντικειμενικά κριτήρια: γλώσσα, θρησκεία, πολιτισμός και υποκειμενικά: συλλογική ταυτότητα, βούληση του ανήκειν

εθνικισμός

«τα όρια του έθνους πρέπει να ταυτίζονται με τα όρια του κράτους» (;)

αυτονομία, ανεξαρτησία, ένωση, αλυτρωτισμός

Διακρίσεις:

«πολιτικός» και «πολιτιστικός» εθνικισμός

εθνικισμός και πατριωτισμός

εθνικισμός και παν- εθνικισμός

β. Θεωρίες για τη γένεση του έθνους

Αρχεγονισμός (primordialism):

Johan Herder (1744-1803): εθνικό πνεύμα (Volksgeist)

φυσική ανθρώπινη τάση ένταξης σε ομάδες - κοινότητες - έθνη

Νεωτεριστικές προσεγγίσεις:

Ernest Gellner: αναγκαιότητα κοινωνικής συνοχής στις βιομηχανικές κοινωνίες

Benedict Anderson: κοινωνικοοικονομική αλλαγή - σύγχρονη μαζική επικοινωνία - «επινοημένη κοινότητα»

Eric Hobsbawm: εθνική αφοσίωση αντί ταξικής συνοχής – διατήρηση των δομών εξουσίας

-ρόλος του κράτους στη διαμόρφωση εθνικής ταυτότητας:

εξάπλωση της εκπαίδευσης

εθνικά σύμβολα (γλώσσα, θρησκεία κλπ) που προϋπάρχουν

γ. Θεωρήσεις των διεθνών σχέσεων και εθνικισμός

Οι ρεαλιστές:

κύριοι δρώντες στο διεθνές σύστημα είναι τα κράτη
εθνικισμός και εσωτερική συνοχή

Οι φιλελεύθεροι:

έθνος και λαϊκή κυριαρχία, εθνική αυτοδιάθεση
φιλελεύθερος διεθνισμός: διεθνές εμπόριο – αλληλεξάρτηση – ειρήνη, διεθνείς θεσμοί

Οι μαρξιστές:

εθνικότητα και «εσφαλμένη συνείδηση»

Οι κοινωνικοί κονστρουκτιβιστές:

πώς κατασκευάζεται το αίσθημα τού ανήκειν σε ένα έθνος;

δ. Στάδια της σχέσης έθνους και κράτους

Από την Ειρήνη της Βεστφαλίας ως τη Γαλλική Επανάσταση (1648-1789)

νέα κράτη και ομογενοποίηση των πληθυσμών
εθνικισμός και φιλελευθερισμός

Από τη Γαλλική Επανάσταση στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο:

έθνη και δημιουργία κράτους
το έθνος ως ζωντανός οργανισμός, «ζωτικός χώρος»
εθνικισμός εναντίον φιλελευθερισμού

Ψυχρός Πόλεμος:

εθνικιστικές συγκρούσεις και αντιπαράθεση ανάμεσα στον καπιταλισμό και τον κομμουνισμό

Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο:

επιστροφή του εθνικισμού (σύνορα, αυτονομία)
εθνικισμός εναντίον διεθνισμού (και παγκοσμιοποίησης)

B. ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΈΘΝΟΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

(β): Σύγχρονες Προκλήσεις

α. Πολυπολιτισμικότητα -ο ρόλος των θρησκειών- Διεθνείς Σχέσεις

Δυτικός Πολιτισμός:

Χριστιανισμός- κλασική ελληνική και λατινική γραμματεία- Διαφωτισμός- καπιταλισμός- Φιλελεύθερη δημοκρατία

Πολυπολιτισμικότητα:

αντίθεση με πολιτική της αφομοίωσης

συμβίωση διαφορετικών λαών και πολιτισμών

δικαιώματα των μειοψηφικών ομάδων

πολιτισμικές προσμίξεις

παγκοσμιοποίηση εναντίον παράδοσης;

Θρησκεία και φονταμενταλισμός

θρησκεία και εκκοσμίκευση

θρησκευτικά κινήματα, κοινωνικός συντηρητισμός

σχέση θρησκείας και πολιτικής

φονταμενταλισμός < *fundamentum* (= θεμέλιο)

καταγωγή από τον αμερικανικό προτεσταντισμό, τέλη του 19^{ου} αι.)

οι θρησκευτικές αρχές στο δημόσιο βίο (δίκαιο, οικονομία, πολιτική)

αντίδραση στην εκκοσμίκευση, την παγκοσμιοποίηση

β. Τρομοκρατία

Ιστορική Εξέλιξη

Γαλλική Επανάσταση- Κράτος τού Τρόμου (1793-4)

αναρχικές ομάδες, τέλη τού 19ου αιώνα

αντιαποικιακά και εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, εθνικές μειονότητες

ομάδες με πολιτική στόχευση (δεκαετίες τού 1960/1970)

Ορισμοί και Διακρίσεις

-Τρομοκρατία = τρόμος + κράτος, Δεν υπάρχει κοινώς αποδεκτός ορισμός

-Στοιχεία: απειλή ή άσκηση βίας (π.χ. φόνος, απαγωγές, κλπ), με σκοπό:

τον εκβιασμό ενός κράτους ή τον εκφοβισμό των πολιτών ή την αποσταθεροποίηση μιας χώρας

- Εξεγερτική τρομοκρατία, Εθνικιστική τρομοκρατία, Παγκόσμια τρομοκρατία κ.α.

Νέα τρομοκρατία;

αλλαγές στην οργάνωση και δομή, σύνδεση με όπλα μαζικής καταστροφής, επιθέσεις αυτοκτονίας

σύνδεση της τρομοκρατίας με ζητήματα θρησκείας/ ταυτότητας

Ισλαμική τρομοκρατία

κρίση νομιμότητας σε πολλά μουσουλμανικά κράτη

άνοδος του πολιτικού Ισλάμ

όχι ενιαία οντότητα